

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije

Dalmatinova 4
1000 Ljubljana
telefon: (01) 43-41-200
telefaks: (01) 23-17-298
e-mail: zsss@sindikat-zsss.si
<http://www.zsss.si>

matična št: 5163099
ID za DDV: SI15268829

Sindikat prekarcev

Dalmatinova 4

1000 Ljubljana

O problematiki prekarnege dela

Šteje se, da je oseba prekarno zaposlena, če je njeno delo nestabilno in zaslužek od prekarnege dela ne zagotavlja dostojnega preživetja. Običajno v to kategorijo uvrščamo osebe, ki opravljajo delo na podlagi pogodb civilnega prava (avtorske pogodbe, podjemno delo), delajo na črno, opravljajo delo s skrajšanim delovnim časom, pogodbe o zaposlitvi za določen čas, študentsko delo, agencijsko delo ali so samozaposleni (s. p.). Vseh teh oblik dela ne moremo enačiti s prekarim delom, saj nekateri opravljajo delo v takšni obliki popolnoma prostovoljno in zaslužijo dovolj za dostojno življenje, prav tako pa ni ogrožena njihova socialna varnost, saj gre v teh primerih navadno za osebe, ki imajo tako specifična znanja, da lahko naročilo prejmejo kadarkoli in niso odvisni zgolj od enega delodajalca ali pa od državne pomoči v obdobjih, ko dela za večino dela ni.

So pa vse našteje oblike dela postavljene v slabši socialni položaj, saj so posamezniki in posameznice, ki opravljajo tovrstna dela, deležni veliko manj delovnopravnega varstva kot osebe, ki opravljajo delo na podlagi pogodbe o zaposlitvi.

Prekarnosti ne moremo preprosto enačiti s pravnimi oblikami dela, saj gre tudi za nov način življenja, ki ga te pravne oblike prinesejo s seboj. Trg delovne sile je v Sloveniji in svetu že dalj

časa pod udarom zahteve po večji fleksibilnosti, s tem pa so se mnoga tveganja, ki so bila prej stvar delodajalca in lastnikov podjetij, prenesla na pleča delavcev.

V vsakdan delavca so spremembe prinesle nestalen urnik dela, preobremenjenost, nepredvidljive prihodke, nepredvidljiv kraj dela, lažje odpuščanje, prisilno vseživljenjsko učenje in oteženo sindikalno organiziranje. Tak način dela in življenja praktično onemogoča dolgoročno načrtovanje prihodnosti, to pa povzroča prekarnim delavcem hude materialne, zdravstvene in identitetne težave.

Prekarno delo ne predstavlja samo osebne težave za prekarne delavce in delavke. Na slabšem je tudi država, saj sistemi socialne varnosti temeljijo na pogodbi o zaposlitvi, samostojni podjetniki, študentje in osebe, ki opravljajo delo preko avtorskih in podjemnih pogodb, pa navadno pri svojem delu vplačujejo minimalne prispevke v zdravstveno, pokojninsko in druge blagajne.

S prekarnim delom se na dolgi rok ogroža stabilnost teh sistemov. Odgovornost države je, da dolgoročno načrtuje socialno varnost svojih državljanov in državljanek, zato se mora upreti zahtevam po večji fleksibilizaciji trga delovne sile in spodbujati opravljanje dela na podlagi pogodbe o zaposlitvi.

Velik del prekarne delavcev in delavk predstavlja samostojni podjetniki in podjetnice. Med njimi je bila leta 2016 več kot polovica (52 %) takih, ki sami ne zaposlujejo svojih delavcev ali delavk, torej svojo dejavnost opravljajo sami. Opazna je rast takih podjetij, saj je bilo leta 2008 samostojnih podjetnikov in podjetnic, ki sami ne zaposlujejo, precej manj (38%). Stopnja tveganja revščine med samozaposlenimi se je povečala iz 13,1 % leta 2005 na 22,9 leta 2016.

Eno od največjih oblik izkoriščanja samostojnega podjetništva v Sloveniji predstavljajo delavci in delavke v trafikah, ki morajo imeti odprt svoj s. p.. Na delovnem mestu nimajo stranišč in delajo v nizkih ali zelo visokih temperaturah. Cene določata njihova franšizodajalca, 3dva in Delo prodaja, prav tako je določen odpiralni čas in postavitve izdelkov. Podjetji jih nadzorujeta preko računalnika, zaprtje trafik se kaznuje. Delajo do 14 ur na dan, do šest dni na teden. Ker so njihove

provizije nizke, si težko privoščijo zaposlitev osebe, ki bi jim pomagala. Trpita njihovo zdravje in osebno življenje. Prepričani smo, da so v primerih delavcev in delavk v trafikah izpolnjeni vsi elementi delovnega razmerja, torej bi jih po zakonu morala franšizodajalca (delodajalca) zaposliti za nedoločen čas. Trafikanti so simbol izkoriščanja prekarnih delavcev. V njihovi vlogi se lahko prepozna velika večina prekarnih delavcev v Sloveniji.

Bolniško nadomestilo

Zdravje državljanov je eno od področij, ki jih država ne sme zanemarjati, če nosi oznako »socialna«. Žal pa področje prekarne dela razkriva grozljivo realnost. Ob večanju števila samozaposlenih posameznikov, ki živijo pod pragom revščine, se namreč vse pogosteje pojavljajo hude stiske prekarnih delavcev v primeru bolezni. Za številne izmed njih bolezen ne pomeni le izguba prihodka, ki lahko pomeni zdrs v dolgove in osebno stisko, ampak pokaže tudi na temeljno nepravilno obravnavo v primerjavi z redno zaposlenimi: prekarni delavci vplačujejo prispevke v zdravstveno blagajno, vendar so do bolniškega nadomestila upravičeni v zelo omejeni obliki, kar v praksi pomeni, da morajo mnogokrat delati bolni.

Socialna varnost naj bi temeljila na zaščiti delavca v primeru izgube dohodka, zato lahko trdimo, da enoosebni samozaposleni po sedanji zakonodaji v primerjavi z redno zaposlenimi praktično nimajo socialne varnosti. V luči tega podpiramo prizadevanja za spremembo Zakona o zdravstvenem varstvu in o zdravstvenem zavarovanju. Ob tem se zavzemamo, da se doda upravičenost do nadomestila za prvih 30 dni tudi za enoosebne samozaposlene, ker ti ob nastopu zavarovalnega primera (bolezni) zaradi nezmožnosti ne morejo delati in ustvarjati dohodkov, se pravi izgubijo celoten dohodek.

Minimalna urna postavka

Prekarni delavci in delavke morajo na trgu tekmovati, kdo bo ponudil nižjo ceno za svoj izdelek ali za svojo storitev. V praksi to pomeni, da jih večina dela pod ceno, v takem delovnem okolju pa lahko pod vprašaj postavimo tudi samo kvaliteto dela. Tekma do dna je še ena od lastnosti

prekarnega dela, ki delavcem in delavkam povzroča predolge delovnike, preobremenjenost, stres in ogrožanje zdravja. Uvedba minimalne urne postavke je zato nujen ukrep, ki bi zajezil razmah prekarnega dela. Minimalna urna postavka mora biti postavljena tako, da bo delodajalce stala več kot bi ga stala pogodba o zaposlitvi. Na ta način bi se rešilo osebni problem prekarnih delavcev in delavk, ki bi za opravljeno delo dobili dostojno plačilo, hkrati pa bi se prisililo delodajalce, da začnejo zaposlovati preko pogodb o zaposlitvi. Poleg tega pa bi taka ureditev omogočila večji priliv v zdravstveno in pokojninsko blagajno in bi se na dolgi rok omogočila stabilnost teh dveh ključnih stebrov socialne države in socialne varnosti.

Marko Funkl,
Sindikat prekarcev

Lidija Jerkić,
Zveza svobodnih sindikatov Slovenije